

Handlingsplan

Riktlinjer för verksamhet vid värmebölja, sträng kyla och livsmedelshantering

Gäller från: 2017-20-18
Gäller för: Klimatförändringar och livsmedel
Fastställd av: BU
Utarbetad av: WBC
Revideras senast:
Version: 1
Dokumentansvarig förvaltning: BU

Ett utskrivet dokument är alltid en kopia, giltig version finns alltid på intranätet.

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	2
Inledning	3
1. Riktlinjer för verksamhet vid värmeböljor och sträng kyla	3
2. Riktlinjer angående hantering av livsmedel vid värmebölja	4
3. Solskydd och skuggåtgärder på skolor, förskolor och fritidsgårdar	5
Källor	6

Inledning

Kommunstyrelsen fastställde i mars 2017 en verksamhetsplan och en handlingsplan för klimatanpassning. Enligt verksamhetsplanen ska samtliga förvaltningar och bolag tillsätta en arbetsgrupp som går igenom åtgärdstabellen i verksamhetsplanen och gör en handlingsplan för varje punkt som berör den egna förvaltningen.

Enligt åtgärdstabellen berörs Barn- och ungdomsförvaltningen av fyra punkter:

- I riktlinjer anpassa sin verksamhet vid t.ex värmeböljor och sträng kyla
- Utforma riktlinjer till personal utöver kökspersonal angående hantering av livsmedel vid värmebölja
- Anordna sitt- och lekplatser under solskydd på skolor, förskolor och fritidsgårdar samt
- Plantera fler skuggande träd som solskydd inom skolområden

1. Riktlinjer för verksamhet vid värmeböljor och sträng kyla

Vid värmeböljor

Solljus innehåller ultraviolett strålning s.k. UV-strålning som kan orsaka rodnad, brännskador i huden och för tidigt åldrande av huden. Att bränna sig i solen ökar även risken för att utveckla cancerformen. Med anledning av detta informeras föräldrarna på föräldramöten om risker med solstrålningen och hur barnen skyddas när de vistas utomhus (kläder, mössa eller solkräm). De vuxna som arbetar i verksamheten föregår som gott exempel, dvs. de exponerar sig inte själva för solen på ett oönskat sätt.

Att tänka på:

1. Barn, oavsett ålder, bör undvika att vara i direkt sol en längre tid mitt på dagen när solen är som starkast (klockan 11.00–15.00).
2. Det bästa solskyddet för barn är kläder, hatt och solglasögon. Solskyddsmedel kan användas som komplement där kläder inte täcker.
3. Använd solskyddsmedel som är vattenfast, särskilt anpassad för barn och som har hög solskyddsfaktor (minst SPF 30). Solskyddsmedlet kan dock försvinna efter ett tag, återapplicera därför ofta.
4. Vid extremväder säkerställer verksamheten att solskyddsmedel köps in.

Vid sträng kyla

Väder är aldrig ett hinder för barnen men det är viktigt att anpassa både kläder och tid för utevistelsen till väderleken. På vintern är det att vanligare att små barn får för mycket kläder på sig än för lite. Detta hindrar dem från att röra sig vilket i sin tur leder till att de blir stela och kalla. På föräldramötet bör frågan om vikten av att föräldrarna förser barnen med lämpliga kläder tas upp. De vuxna som arbetar i verksamheten föregår som gott exempel dvs. de visar på lust och engagemang för vistelse utomhus oberoende av väderleken.

Att tänka på:

1. Anpassa tiden för utomhusvistelse beroende på väderleken
2. Anpassa kläder efter väderleken.
3. Vikten av extra ombyten, som lämnas på skolan/förskolan.

2. Riktlinjer angående hantering av livsmedel vid värmebölja

Definition av värmebölja

Perioder med ovanligt varmt väder kallas värmeböljor. I takt med att klimatet förändras och temperaturen generellt ökar så inträffar värmeböljor allt oftare i Sverige. De blir även längre och mer extrema, framförallt i södra Sverige. SMHI definierar värmebölja som en sammanhängande period då dygnets högsta temperatur överstiger 25°C minst fem dagar i sträck. Socialstyrelsen definierar värmebölja som veckor med en observerad medeltemperatur över den förväntade medeltemperaturen.

Livsmedel

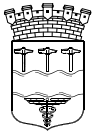
Det är viktigt att kylvaror förvaras vid rätt temperatur och att kylkedjan inte bryts. Om kylvaror inte håller föreskrivna temperaturer så kan bakterier växa till och orsaka matförgiftning. Rötmanad är ett vedertaget begrepp som antyder att risken ökar för att maten blir dålig under varma perioder. Det spelar inte någon roll var i kylkedjan temperaturen blir för hög, problem kan uppstå oavsett om det sker vid produktionen eller vid transporten hem till konsumenten. För att förhindra att gifter bildas eller sjukdomsframkallande bakterier kan växa till, är det viktigt att förvara livsmedel i lämpliga temperaturer. Det ska vara tillräckligt kallt eller tillräckligt varmt. Bakterier trivs och växer till som mest i temperaturer mellan 8 och 60°C. Kylkedjan, det vill säga vilken temperatur kylvaran förvaras i från tillverkning till leverans och beredning, får inte brytas mer än under begränsade perioder. Vid hantering av kylda livsmedel är de mest kritiska momenten omlastningar och transporter. Människan är ofta den svagaste länken i kylkedjan.

Att tänka på:

1. Ingen mat ska lämnas framme i fikarum/matsalen
2. Ta fram små mängder livsmedel åt gången, fyll på efterhand
3. Rensa kylskåp regelbundet
4. Kontrollera regelbundet temperaturer i kylskåp och frys
5. Avfropa kylskåp och frys innan sommaren.
6. Införskaffa kyltermometrar för att säkerställa rätt temperatur i kylskåp
7. Vid utflykter var noggrann med hygien, kylkedjan och val av livsmedel
8. Använd kylväska och kylklampar vid transport och se till att snabbt få in kylvaror i kylskåp och frys.
9. Vid utevistelse - låt inte livsmedel stå framme i solen.
10. Undvik känsliga varor (till exempel köttfärs och färsk fisk) under en värmebölja, köp hellre frysta produkter eller konserver
11. Servera gärna vätskerik mat, t.ex. grönsaker och frukt.
12. Öka vätskeintaget – Vänta inte på törstkänsla
13. Ät lite saltare mat då och då för att återställa saltbalansen i kroppen
14. Undvik stora mängder söta drycker
15. Utbilda sommarvikarier så att rutiner upprätthålls under sommaren.

Inköp av kyltermometer

15 kr/st

3. Solskydd och skuggåtgärder på skolor, förskolor och fritidsgårdar

Skugga över delar av lekytorna är väsentligt så att barn inte utsätts för onödig solstrålning. Träd, buskar och annan växtlighet minskar UV-exponeringen med närmare hälften. De utgör även skugga och skydd för solen, regn och blåst, binder damm och ger bättre luftfuktighet. Mitt på dagen är solen som starkast och risken att bränna sig som störst. Det betyder inte att barnen behöver vara inne. Klätterställningar, gungor, sandlådor och andra populära lekinstallationer bör istället placeras så att de är skuggade av växtlighet mellan klockan 11.00 och 15.00 då solen är som starkast. Solens strålar är mindre farliga på morgnar och kvällar.

Att tänka på:

1. För att barnen ska kunna välja både sol och skugga bör skolgårdar/förskolegårdar utformas så att det är nära till grönska på hela gården.
2. Klätterställningar, gungor, sandlådor och andra populära lekinstallationer bör placeras så att de är skuggade av växtlighet mellan klockan 11.00 och 15.00 då solen är som starkast.
3. De fria ytorna bör planeras så att de ligger öster om förskolebyggnaden/skolbyggnaden så att de får morgonsol. Skuggande växtlighet i sydväst ger bra solskydd mitt på dagen och därför bör attraktiva lekmiljöer placeras där.

Goda skugg- och solförhållanden kan skapas genom att integrera lek- och mötesplatser i natur och anlagd växtlighet. För att mer akut lösa solstrålningsproblem kan solsegel, pergolor och liknande användas, men för en mer långsiktig lösning bör träd och kraftiga lekbuskage planteras. Rektorer/förskolechefer bedömer att de flesta skolgårdar/förskolegårdar i Ljungby kommun har solskydd i tillräcklig omfattning. Under åren har tio förskolor/skolor beställt av parkavdelningen skuggåtgärder i form av segeldukar. I nuläget är det sex rektorer/förskolechefer som anmäler behov av solskydd på tolv skolgårdar/förskolegårdar.

Inköp av en segelduk ca 15-20 kvm (inkl arbetskostnad)
Plantering av ett träd (inkl arbetskostnad)

10-15 tkr
5-7 tkr

Källor:

Strålsäkerhetsmyndigheten och Länsstyrelsen: *Solskyddsfaktorer, sju tips för säkrare lekplatser och friskare barn*

Naomi Högberg Ingela Svorstöl (2008): *Utomhusmiljön som en lärandemiljö. Sex förskolepedagogers syn på utomhuspedagogik och utomhusmatematik*, Uppsats Högskolan Skövde

Cecilia Boldemann (2013) *Solskydd på förskolegårdar – vad kontrolleras vid miljö- och hälsoskyddskontorets tillsynsbesök? Ett exempel från Järfälla kommun*, Socialmedicinsk Tidskrift

Boverket (2015) *Utemiljöer för barn och unga vägledning för planering, utformning och förvaltning av skol- och förskolegårdar, remiss*

Vetlanda kommun *Funktionsprogram förskola*, antagen 2015

Suzanne de Laval (red) (2013) *Skolans och förskolans utemiljöer, Kunskap och stöd vid planering av barnens utemiljö* Skolhusgruppen, Movium och Arkus

Lena Molin, Karin Mossberg Sonnek, Annika Carlsson-Kanyama (2013) *Vad händer med kylkedjan vid en värmebölja och vad kan göras?* FOI Memo 4492

Karin Mossberg Sonnek Annika Carlsson-Kanyama Carl Denward (2015) *Värmens påverkan på samhället – en kunskapsöversikt för kommuner med faktablad och rekommendationer vid värmebölja* Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)